

การวิเคราะห์สิทธิและเสรีภาพทางการเมืองตามแนวพระพุทธศาสนา*

ANALYSIS OF POLITICAL RIGHTS AND LIBERTY ACCORDING BASED
ON BUDDHISM APPROACH

พระครูสังฆรักษ์วิชิต ธีรจิตโต, พระมหาปิยะบุตร ปญญาวฑฒโน, พระครูโอภาสปัญญาาวรคุณ,

พระมหาสหาย กนฺตธมฺโม, สมภพ สายหยุด

Phrakhrusangkharak Wichit Thirachitto, Phramahapiyabut Panyawatthano, Phrakhruophatpanyaworakhun,

Phramaha Sahai Kantadhammo, Somphob Saiyud

วิทยาลัยสงฆ์พุทธโสธร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Buddhasothorn Buddhist College, Mahachulalongkomrajavidyalaya University

E-mail: wichit.soon@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสิทธิและเสรีภาพทางการเมืองที่ปรากฏในปฎิญาสาฎก 2) เพื่อศึกษาสิทธิและเสรีภาพทางการเมืองตามแนวพระพุทธศาสนา และ 3) เพื่อวิเคราะห์หลักการและวิธีการส่งเสริมสิทธิและเสรีภาพทางการเมืองตามแนวพระพุทธศาสนา การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร โดย (1) การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (2) การตีความหมาย) และ (3) การสังเคราะห์ การวิเคราะห์สิทธิและเสรีภาพทางการเมืองตามแนวพระพุทธศาสนา มุ่งศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลที่ปรากฏในปฎิญาสาฎก อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง รัฐธรรมนูญของไทย คัมภีร์พระไตรปิฎก อรรถกถา และวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา รวมทั้งวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบทสิทธิและเสรีภาพทางการเมือง ผลการวิจัยพบว่า

สิทธิและเสรีภาพทางการเมืองที่ปรากฏในปฎิญาสาฎกและส่วนที่เกี่ยวข้องกับปฎิญาสาฎกนั้น มนุษย์ย่อมเสมอกันในกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน และมีสิทธิและเสรีภาพทางการเมืองทั้งระดับบุคคลและระดับสังคม รัฐมีหน้าที่ในการให้สิทธิพลเมืองคุ้มครองและปกป้องประโยชน์ของประชาชนหรือชุมชน

สิทธิและเสรีภาพทางการเมืองตามแนวพระพุทธศาสนา ประกอบด้วยศีลธรรมเป็นความประพฤติที่ดีที่ชอบ สันติภาพเป็นความสงบสุข และความเสมอภาคเป็นการมีความเท่าเทียมกันในสังคม หลักการและวิธีการส่งเสริมสิทธิและเสรีภาพทางการเมืองที่เหมาะสมในการนำมาประยุกต์ใช้ในสังคมไทย ขึ้นอยู่กับการตัดสินใจพื้นฐานของบุคคลนั้นตามหลักกาลามสูตร เป็นหลักการในการตัดสินใจทางพระพุทธศาสนา และแสดงออกเป็นพฤติกรรมที่เรียกว่า กรรม 3 คือ ด้านกายกรรม ด้านวจีกรรม และด้านมโนกรรม โดยต้องมีหลักการ

*

Received May 9, 2024; Revised July 25, 2024; Accepted August 30, 2024

อันเป็นหัวใจสำคัญ เพื่อเข้าถึงจุดมุ่งหมายของพระพุทธศาสนา ที่เรียกว่า หลักการ 3 อันประกอบด้วย (1) การไม่ทำบาป ทั้งปวง (ศีล) (2) การทำกุศลให้ถึงพร้อม (สมาธิ) และ (3) การทำจิตของตนให้ผ่องแผ้ว (ปัญญา)

คำสำคัญ: ปญฺญานุสาสณ, สิทธิและเสรีภาพทางการเมือง, พระพุทธศาสนา

Abstract

The objectives of this research were 1) to study political rights and liberty as stated in the Universal Declaration, 2) to study political rights and liberty according to Buddhism, and 3) to analyze principles and methods for promoting political rights and liberty according to Buddhism. religion the conduct of this research is qualitative research. The data from the document study were analyzed by (1) descriptive analysis (2) interpretation) and (3) synthesis. Analysis of Political Rights and liberty According to Buddhism Focus on studying and analyzing information presented in the Universal Declaration International Convention on Civil and Political Rights Thai constitution Scriptures, Tripitaka, Commentary and Buddhist Literature including analyzing data obtained from in-depth interviews by using content analysis in the context of political rights and liberty. The results of the research revealed that

Political rights and liberty reflected in the Universal Declaration and its related parts. Human beings are equal in the law. have rights and liberties and are equally protected by law Men and women have equal rights. and have political rights and liberty both at the personal and social levels. The state has a duty to provide civil rights, protection and protection of the interests of citizens or communities.

Political Rights and liberty According to Buddhism consisting of morality as good conduct peace is peace and equality is equality in society. Principles and methods for promoting political rights and liberty that are suitable for application in Thai society. It depends on the basic decision of that person according to the Kalama Sutra. It is a principle for making decisions in Buddhism. and manifests itself in the form of behavior known as the 3 kamma, namely physical, verbal, and mental which must have a core principle in order to reach the objectives of Buddhism, known as the Three Principles, consisting of (1) Not committing all sins (precepts). (2) Accomplishment of merit (samadhi) and (3) purifying one's mind (paññā).

Keywords; Universal Declaration; Political Rights and liberty; Buddhism

บทนำ

การเรียกร้องสิทธิเสรีภาพหรือเพื่อแสดงความคิดเห็นในเรื่องใดเรื่องหนึ่งนั้นนับว่าเป็นเรื่องปกติธรรมดาซึ่งอาจเกิดขึ้นได้บ่อยครั้ง การเรียกร้องขอความเป็นธรรมจากการถูกละเมิดสิทธิและเสรีภาพทางการเมือง หรือการไม่ได้รับความเป็นธรรมจากกลไกของรัฐ เป็นต้น มักจะปรากฏให้เห็นถึงความรุนแรงและตามมาด้วยการสูญเสียชีวิตของประชาชนเป็นจำนวนมาก จวบจนปัจจุบันการชุมนุมทางการเมืองก็มิได้ลดความเข้มข้นลงแต่อย่างใด ในปัจจุบันการเรียกร้องสิทธิและเสรีภาพทางการเมือง มักจะมารวมตัวกันและทำการปิดถนน ปิดการจราจร ปิดสถานที่ราชการ ทำให้ประชาชนโดยทั่วไปได้รับความเดือดร้อน สิทธิและเสรีภาพ การเรียกร้องสิทธิและเสรีภาพทางการเมืองในลักษณะดังกล่าวนี้ ได้ก่อให้เกิดความเสียหายต่อประเทศชาติทั้งในด้านเศรษฐกิจและความมั่นคง ประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนจากการชุมนุมก็มักอ้างว่าการชุมนุมเรียกร้องสิทธิและเสรีภาพทางการเมืองในที่สาธารณะเป็นการละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นนั้นเป็นผลมาจากความไม่เข้าใจในเรื่องสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ ความไม่เข้าใจในเรื่องสิทธิและเสรีภาพทางการเมือง รวมทั้งความไม่ชัดเจนของบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญฯ การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพตามปณิธานสากลของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย จึงเป็นหลักการสำคัญอย่างยิ่งที่จะต้องนำมาบัญญัติไว้ในทุก ๆ รัฐธรรมนูญ และในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ก็ได้มีการนำเรื่องสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย มาบัญญัติไว้ในหมวด 3 มาตรา 25-49

การเมืองในทัศนะพระพุทธศาสนาเถรวาทไม่ได้พูดการเมืองโดยตรง แต่ได้กล่าวถึงหลักการปกครองโดยไม่ระบุว่าการปกครองแบบใดดี แบบใดเสีย ไม่ว่าจะเป็นแบบประชาธิปไตยแบบสังคมนิยมให้ยึดหลักการที่เป็นธรรมมุ่งการปกครองแบบธรรมาภิบาลปรากฏในอริยปิเตยยสูตร ว่าด้วยอริยปิเตยคือความเป็นใหญ่ มี 3 ประการ คือ 1. อัตตานิยตเป็นใหญ่ เป็นการถือเอาตนเอง ศักดิ์ศรีเกียรติภูมิ ตลอดจนผลประโยชน์ตนเป็นใหญ่ กระทำการด้วยปรารถนาและสิ่งที่เนื่องด้วยตนเป็นประมาณ 2. โลกาธิปไตย ความเป็นใหญ่ เป็นความนิยมของชาวโลกเป็นใหญ่ หวั่นไหวไปตามเสียงสรรเสริญและนิทา ไม่มีหลักการที่แน่นอน กระทำการโดยปรารถนาจะเอาใจคนหมู่ชน หาความนิยมหรือหวั่นกลัวเสียงกล่าวเป็นประมาณ 3. ธรรมานิยต ความเป็นใหญ่เป็นการถือหลักความจริง ความถูกต้อง ความดีงาม เหตุผลเป็นใหญ่ กระทำการด้วยปรารถนาสิ่งที่ได้ศึกษาตรวจสอบข้อเท็จจริงและความคิดเห็นที่ได้รับฟังอย่างกว้างขวางแจ้งชัด และพิจารณาอย่างดีที่สุดเต็มขีดแห่งสติปัญญาจะมองเห็นได้ ด้วยความบริสุทธิ์ใจว่าเป็นไปโดยชอบธรรมและเพื่อความดีงาม เป็นการปกครองที่ดี

เรื่องของสิทธิและเสรีภาพทางการเมืองนั้นเป็นเรื่องที่สำคัญ เมื่อนำหลักการทางพระพุทธศาสนาที่ยึดทางสายกลางในการปฏิบัติต่อตนเองและสังคม ซึ่งเป็นหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนามาบูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่ จึงเห็นว่าอรรถประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นจากการศึกษา เรื่องการวิเคราะห์สิทธิและเสรีภาพทางการเมืองตามแนวพระพุทธศาสนานั้น จะเป็นการสร้างสรรค์องค์ความรู้ใหม่ที่เป็นประโยชน์และเป็นแนวทางออกหรือทางเลือกให้กับสังคมในทุกระดับ ให้เข้าใจในเรื่องของสิทธิและเสรีภาพตามแนวพระพุทธศาสนาได้อย่างลึกซึ้ง เพื่อเป็นแนวทางในการประยุกต์ใช้สิทธิและเสรีภาพทางการเมืองที่เหมาะสม อันเป็นไปโดยชอบประกอบด้วยธรรมตามแนวทางของพระพุทธศาสนา

วัตถุประสงค์ความวิจัย

1. เพื่อศึกษาสิทธิและเสรีภาพทางการเมืองที่ปรากฏในปฏิญญาสากล
2. เพื่อศึกษาสิทธิและเสรีภาพทางการเมืองตามแนวพระพุทธศาสนา
3. เพื่อวิเคราะห์หลักการและวิธีการส่งเสริมสิทธิและเสรีภาพทางการเมืองตามแนวพระพุทธศาสนา

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร ปฏิญญาสากล อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง รัฐธรรมนูญของไทย และศึกษาจากคัมภีร์พระไตรปิฎก อรรถกถา อรรถกถา และวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ที่เกี่ยวข้องกับสิทธิและเสรีภาพทางการเมืองรวมทั้งวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท เพื่อให้ได้ตัวแปรที่เกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพทางการเมือง และนำเสนอสิทธิและเสรีภาพทางการเมืองตามแนวพระพุทธศาสนา

สรุปผลการวิจัย

งานวิจัยนี้ผู้วิจัยสรุปผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

สิทธิและเสรีภาพทางการเมืองที่ปรากฏในปฏิญญาสากล

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights หรือ UDHR) เป็นเอกสารที่ทั่วโลกตกลงใช้ร่วมกันเป็นแนวทางไปสู่เสรีภาพและความเท่าเทียม โดยการปกป้องสิทธิมนุษยชนของทุกคนในทุกแห่งหน เป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ที่นานาประเทศ เห็นพ้องกันว่าสิทธิและเสรีภาพเป็นสิ่งที่ต้องได้รับการปกป้อง เพื่อให้มนุษย์สามารถมีชีวิตอยู่ได้อย่างเสรี เท่าเทียม และมีศักดิ์ศรี เป็นเสมือนเสาหลักบอกทาง เพราะเป็นครั้งแรกของโลกที่มนุษยชาติได้ตกลงร่วมกันว่ามนุษย์ทุกคนล้วนมีเสรีและความเท่าเทียมกัน โดยไม่คำนึงถึงเชื้อชาติ เพศ สีผิว ศาสนา หรือเอกลักษณ์ใด ๆ UDHR ถูกเขียนขึ้นเพื่อมนุษย์ทุกหมู่เหล่าในทุก ๆ ชาติ แม้จะไม่ใช่อกฎหมายบังคับ แต่การปกป้องสิทธิและเสรีภาพของมนุษย์ล้วนเป็นหัวใจสำคัญของการเขียนกฎหมายและกลไกทางการเมืองการปกครองของหลาย ๆ ประเทศ ตัวปฏิญญานี้ก็เป็นรากฐานสำคัญของการเขียนสนธิสัญญาทางสิทธิมนุษยชนที่มีการบังคับใช้อีกมากมาย และกลายเป็นบรรทัดฐานของการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนทุกชนชาติในโลก ทุกวันนี้ UDHR ยังคงเป็นรากฐานในการร่างกฎหมายทั้งเป็นการกิกภายในและวิสัยทัศน์ระหว่างประเทศ เพื่อปกป้องและสร้างความตระหนักถึงสิทธิในสังคม

ปฏิญญาอาเซียนว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (ASEAN Human Rights Declaration) เป็นเพียงเอกสารทางการเมืองที่ไม่มีข้อผูกพันตามกฎหมาย แสดงเจตนารมณ์ของอาเซียนในการส่งเสริม และคุ้มครองสิทธิมนุษยชน และสะท้อนถึงลักษณะเฉพาะของอาเซียนที่มีความแตกต่างในด้านการเมือง สังคมและวัฒนธรรม นอกจากนี้ปฏิญญาฯ จะต้องรักษามาตรฐานสิทธิมนุษยชนตามหลักสากลเท่านั้น ในปฏิญญาอาเซียนว่าด้วย

สิทธิมนุษยชน เป็นเอกสารทางการเมืองที่ไม่มีข้อผูกพันตามกฎหมาย ซึ่งแสดงเจตนารมณ์ของอาเซียนในการส่งเสริม และคุ้มครองสิทธิมนุษยชน และสะท้อนถึงลักษณะเฉพาะของอาเซียนที่มีความแตกต่างในด้านการเมือง สังคมและวัฒนธรรม นอกจากนี้ปัญญาฯ จะต้องรักษามาตรฐานสิทธิมนุษยชนตามหลักสากล

สิทธิและเสรีภาพทางการเมืองในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พัฒนาการเรื่องสิทธิและเสรีภาพทางการเมืองในรัฐธรรมนูญ 15 ฉบับ จาก 20 ฉบับ อ้างความชอบธรรมของผู้ปกครองมากกว่าที่จะต้องการให้มีการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน เนื่องมาจากอำนาจนิยมของผู้ปกครองเชิงอนุรักษ์นิยมซึ่งเข้ากันไม่ได้กับข้อเรียกร้องให้ประชาชนมีสิทธิและเสรีภาพภายใต้อุดมการณ์ทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย ส่วนในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 กล่าวถึงการรับรองสิทธิและเสรีภาพว่า มีความสำคัญอย่างยิ่งเพื่อการสร้างกลไกต่าง ๆ ในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ มิให้รัฐนั้นใช้อำนาจในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพประชาชนเกินขอบเขต จึงได้กำหนดไว้อย่างชัดเจนว่าการจำกัดเสรีภาพกระทำได้ก็ต่อเมื่ออาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้ เท่าที่จำเป็นและจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพนั้นไม่ได้

สิทธิและเสรีภาพทางการเมืองที่ปรากฏในปัญญาสากลและส่วนที่เกี่ยวข้องกับปัญญาสากลนั้นมนุษย์ย่อมเสมอกันในกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน และมีสิทธิและเสรีภาพทางการเมืองทั้งระดับบุคคลและระดับสังคม รัฐมีหน้าที่ในการให้สิทธิพลเมืองคุ้มครองและปกป้องประโยชน์ของประชาชนหรือชุมชน เสมอภาคกันในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการบ้านเมืองในทางกฎหมาย

สิทธิและเสรีภาพทางการเมืองตามแนวพระพุทธศาสนา

พระพุทธศาสนากับสิทธิและเสรีภาพทางการเมือง สิทธิและเสรีภาพทางการเมืองตามแนวพระพุทธศาสนา คือศีลธรรมตามบทบัญญัติทาง ศาสนาในรูปวัฒนธรรม ศีลธรรม ระเบียบประเพณี คือ ศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ และวิมุตติญาณทัสสนะ ตามหลักพุทธธรรม ได้แก่ (1) สันติภาพ คือความมีสันติ ความสงบ ตั้งแต่สันติภาพขั้นต้นสุดจนกระทั่งถึงขั้นสุดท้ายคือนิพพาน เป็นสันติภาพที่สูงสุดตามหลักพระพุทธศาสนา (2) เสรีภาพ คือ “วิมุตติ” หลุดพ้นไปจากการครอบงำของกิเลส (3) สมภาพ คือธรรมะที่ว่าด้วยทุกคนเป็นเพื่อนทุกข์ เกิด แก่ เจ็บ ตาย ต้องมีหน้าที่ที่จะต้องต่อสู้เพื่อให้หลุดรอดจากความทุกข์ และมีหน้าที่ที่จะช่วยเหลือผู้อื่น และ (4) ภราดรภาพ หลักความเป็นพี่น้องกันโดยธรรม และตามแนวของพระสงฆ์ คือผู้มีคุณภาพชีวิต การไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เรียกว่าความเสมอภาคที่เป็นหลักการของประชาธิปไตย โดยใช้หลักสาราณียธรรม 6 ประการจะเป็นหลักยึดให้เกิดเสรีภาพ ความเสมอภาคในสังคม มีพรหมวิหารธรรม ยึดถือธรรมาธิปไตย โดยมีเศรษฐกิจศาสตร์มีสมาธิปฏิบัติ และควรปฏิบัติหน้าที่ให้สุจริตอย่างเต็มที่คือ กุศลกรรมบถ จักรวรรดิวัตร และราชสังคหวัตถุ

หลักธรรมในระดับบุคคล ได้แก่ บุคคลจะต้องมีคุณสมบัติ 7 และเป็นสมาชิกแบบอย่างของสังคมตามสัปปริสธรรม 7 และหลักธรรมระดับสังคมจะต้องเป็นคนมีศีลธรรมตาม สุจริต 3 กุศลกรรมบถ 10 ศีล 5 เป็นผู้มีคุณแก่ส่วนรวมตามพรหมวิหาร 4 สังคหวัตถุ 4 เป็นผู้มีส่วนร่วมที่ดีตามนาถกรณธรรม 10 สาราณีย

ธรรม 7 เป็นผู้มีส่วนร่วมในการปกครองที่ดี ตามอธิปไตย 3 อปริหานิยธรรม 7 และเป็นผู้นำรัฐหรือผู้ปกครองบ้านเมืองที่ดีตาม ทศพิธราชธรรม 10 จักรวรรดิวัตร 12 ราชสังคหวัตถุ 4 สามัคคี 3 อคติ 4

สาราณียธรรมเป็นหลักการอยู่ร่วมกันในสังคม เป็นหลักการของความเคารพใน สิทธิและเสรีภาพของตนเองและผู้อื่นในสังคมก่อให้เกิดหลักเสรีภาพและความเสมอภาค เป็น หลักการปกครองตามแบบประชาธิปไตยเพื่อให้เกิดสิทธิเสรีภาพ ความเท่าเทียมกันของคนในสังคม ผู้นำในการบริหารจัดการของคนในสังคมโดยพรหมวิหารธรรม เศรษฐศาสตร์ มัชฌิมาปฏิบัติ กุศลกรรมบถ จักรวรรดิวัตร และราชสังคหวัตถุ นำไปสู่ธรรมาธิปไตยเพื่อใช้เป็นแนวทางหรือกฎเกณฑ์ในการประพัตินในสังคมเป็นหลักส่งเสริมในการปกครองแบบธรรมาธิปไตย เพื่อใช้เป็นแนวทางหรือกฎเกณฑ์ในการประพัตินในสังคม คนที่มีคุณภาพชีวิต และการไม่เบียดเบียนด้วยการปฏิบัติความเคารพในสิทธิและเสรีภาพของตนเองและผู้อื่นรู้จักสิทธิ และขอบเขตของเสรีภาพเป็นหลักการปกครองที่ประชาชนต้องการ

หลักการและวิธีการส่งเสริมสิทธิและเสรีภาพทางการเมืองตามแนวพระพุทธศาสนา

1. ระดับบุคคล

สัปปริสธรรมเป็นหลักธรรมสำหรับผู้นำ ผู้แทนของคนในสังคมเข้าไปดำเนินการ รักษาผลประโยชน์ของส่วนรวมทำให้เป็นมนุษย์สมบูรณ์แบบซึ่งถือว่าเป็นสมาชิกที่มีคุณค่าอย่างแท้จริงของมนุษยชาติผู้ประพัตินตามหลักสัปปริสธรรมเป็นแบบอย่าง หลักธรรมระดับบุคคลดังกล่าว ช่วยส่งเสริมให้เกิดสิทธิเสรีภาพทางการเมืองเชิงพุทธเป็นหลักการเคารพกฎหมายภายใต้ความเท่าเทียมกัน สังคมก็จะเกิดสันติสุขเป็นแนวทางในการทำงานแบบปัจเจกบุคคล และมีสัปปริสธรรมเป็นหลักธรรมสำหรับผู้นำผู้แทนของคนในสังคมเข้าไปดำเนินการรักษาผลประโยชน์ของส่วนรวม ทำให้เป็นมนุษย์สมบูรณ์แบบซึ่งถือว่าเป็นสมาชิกที่มีคุณค่าอย่างแท้จริงของมนุษยชาติ ผู้ประพัตินตามหลักสัปปริสธรรมเป็นแบบอย่างและก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในหลักประชาธิปไตย

2. ระดับสังคม

เป็นผู้มีศีลธรรม เพราะคนในสังคมประพัตินตามหลักศีล 5 ก็เกิดสุจริตและกุศลกรรมบถอันเป็น หลักกรรมอันเป็นพื้นฐานของสังคม สุจริตเป็นนโยบายเพื่อสร้างกาย วาจา และใจให้สะอาด ศีล 5 เป็นกรอบนโยบายให้ปฏิบัติ และกุศลกรรมบถเป็นวิธีปฏิบัติให้เป็นไปตามกรอบศีล 5 ก็จะมีความสงบสุขเกิดสิทธิและเสรีภาพ เป็นผู้มีความแก่ส่วนรวม สังคมส่วนรวมจะสงบร่มเย็น ปัจเจกบุคคลจะต้องปฏิบัติตามหลักพรหมวิหาร 4 สังคหวัตถุ 4 สร้างสังคมแห่งการแบ่งปัน เป็นสังคมที่น่าอยู่ เป็นเหตุนำมาซึ่งความสงบสุขแบบยั่งยืน เป็นผู้มีส่วนร่วมที่ดีตามหลักธรรมนาถกรณธรรมทำให้ตนเป็นที่พึ่งของตนได้ และหลักธรรม สาราณียธรรม ทำให้ตนเป็นที่พึ่งในการอยู่ร่วมกันสาราณียธรรมเป็นแนวนโยบาย นาถกรณธรรมเป็น วิธีปฏิบัติเพื่อให้เกิดสาราณียธรรม เป็นผู้มีส่วนร่วมในการปกครองที่ดีตามอธิปไตย 3 เป็นหลักในการปกครองการใช้สิทธิและเสรีภาพทางการเมืองในฐานะเป็นผู้มีส่วนร่วมในการปกครองที่ดีตาม หลักธรรมอปริหานิยธรรม 7 ในการมีส่วนร่วมจากการปรึกษาหารือกัน เคารพความคิดเห็นกันที่ได้ จากประชุมทำอะไรก็ได้ตามความต้องการของตนเอง อปริหานิยธรรมเป็นภาคปฏิบัติของการธรรมาธิปไตย เพื่อให้มีความเป็นธรรม มีความเสมอภาคมากขึ้น เป็นที่ไว้วางใจของประชาชน และเป็นผู้นำรัฐหรือผู้ปกครองบ้านเมืองที่ดี ต้องมีคุณธรรมเป็นสิ่งสำคัญมาก มีความ

กล้าหาญในทางจริยธรรม กล้าตัดสินใจ เพื่อประโยชน์สุขของประชาชนให้มีการปฏิบัติหน้าที่โดยยึดตามรูปแบบการจัดการหลักการ คือผู้ปกครองจะต้องมีคุณสมบัติในทศพิธราชธรรมนำไปสู่แนวนโยบายการปฏิบัติด้วยราชสังคหวัตถุ มีวิธีปฏิบัติแบบจักรวรรดิวัตร ผลที่ได้จะแก้ไขและป้องกันไม่ให้เกิดความลำเอียงแล้วจะได้ความสามัคคีของสังคม

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการศึกษาวิเคราะห์ปญญาสาสกล ปญญาอาเซีย่นว่าด้วยสิทธิมนุษยชน สิทธิและเสรีภาพทางการเมืองในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บริบทเรื่องสิทธิและเสรีภาพทางการเมือง และจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ สรุปได้ว่า สิทธิและเสรีภาพทางการเมืองที่ปรากฏในปญญาสาสกลและส่วนที่เกี่ยวข้องกับปญญาสาสกลนั้น มนุษย์ย่อมเสมอกันในกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน และมีสิทธิและเสรีภาพทางการเมืองทั้งระดับบุคคลและระดับสังคม รัฐมีหน้าที่ในการให้สิทธิพลเมืองคุ้มครองและปกป้องประโยชน์ของประชาชนหรือชุมชน เสมอภาคกันในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการบ้านเมืองในทางกฎหมาย บริบทเรื่องสิทธิและเสรีภาพทางการเมือง ในการดำรงไว้ซึ่งดุลยภาพระหว่างประโยชน์สาธารณะและประโยชน์ส่วนบุคคลใน 2 ระดับ คือ 1) สิทธิและเสรีภาพทางการเมืองระดับบุคคลตามสิทธิมนุษยชน เป็นจิตสำนึกในความมีมนุษยธรรม เพราะมนุษย์เป็นสัตว์ที่มีเหตุผล ย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในการเลือก บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน บุคคลมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย สิทธิในกระบวนการยุติธรรม สิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว สิทธิในทรัพย์สิน และการสืบมรดก สิทธิของผู้บริโภคในการรวมกันจัดตั้งองค์กร เป็นต้น สิทธิในการเลือกตั้งเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานในทางการเมือง สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทยยังมีมติแห่งความเลื่อมล้ำ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการชุมนุม โดยสิทธิและเสรีภาพทางการเมืองในระดับบุคคลจะต้องมีคุณสมบัติ 7 และเป็นสมาชิกแบบอย่างของสังคมตาม สัปปุริสธรรม 7 เป็นหลักธรรมช่วยส่งเสริมให้เกิดสิทธิเสรีภาพทางการเมืองเชิงพุทธเป็นหลักการเคารพกฎหมายภายใต้ความเท่าเทียมกัน สังคมก็จะเกิดสันติสุขเป็นแนวทางในการทำงานแบบปัจเจกบุคคล และ 2) สิทธิและเสรีภาพทางการเมืองระดับสังคม ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาโลกในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพทางการเมืองให้มีความสอดคล้องกับบริบททางสังคมของประเทศไทย โดยรัฐต้องส่งเสริมสนับสนุน และให้ความรู้แก่ประชาชนถึงอันตรายที่เกิดจากการทุจริตและประพฤติมิชอบทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน และจัดให้มีมาตรการและกลไกที่มีประสิทธิภาพเพื่อป้องกันและจัดการทุจริตและประพฤติมิชอบดังกล่าวอย่างเข้มงวด รวมทั้งกลไกในการส่งเสริมให้ประชาชนรวมตัวกันเพื่อมีส่วนร่วมในการรณรงค์ให้ความรู้ต่อต้านหรือชี้เบาะแส โดยได้รับความคุ้มครองจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ ในระดับสังคมนี้จะต้องเป็นผู้มีศีลธรรม ประพฤติตาม สุจริต 3 กุศลกรรมบถ 10 ศีล 5 เป็นผู้มีความแก่ส่วนรวม มีพรหมวิหาร 4 สังคหวัตถุ 4 เป็นผู้มีส่วนร่วมที่ดีตาม นาถกรรมธรรม 10 สาราณียธรรม 7 เป็นผู้มีส่วนร่วมในการปกครองที่ดีตาม อธิปไตย 3 อปริหานิยธรรม 7 และเป็นผู้นำรัฐหรือผู้ปกครองบ้านเมืองที่ดีตาม ทศพิธราชธรรม 10 จักรวรรดิวัตร 12 ราชสังคหวัตถุ 4 สามัคคี 3 อกติ 4 และโอวาทปาติโมกข์ เป็นหลักปฏิบัติที่พระพุทธองค์ทรงแสดงไว้ เพื่อ

ประโยชน์แก่ตัวบุคคล เพื่อประโยชน์แก่ส่วนรวม เพื่อประโยชน์แก่ชีวิตมนุษย์ และเพื่อประโยชน์แก่ประชาชนทั่วไปที่เป็นสังคมใหญ่

หลักการและวิธีการส่งเสริมสิทธิและเสรีภาพทางการเมืองตามแนวพระพุทธศาสนา อยู่ในหลักการ 3 ประการ ที่เป็นกระทำตามหน้าที่ต่อตนเองและบุคคลอื่น คือ (1) การไม่ทำบาปทั้งปวง (ศีล) ที่มาจากกายกรรม เป็นสิทธิและเสรีภาพทางการเมืองด้านพฤติกรรม ในระดับบุคคลเรียกว่าพฤติกรรมทางการเมือง และในระดับสังคม ที่เรียกว่าวัฒนธรรมทางการเมือง จะต้องมีการไม่ทำบาปทั้งปวง ได้แก่ ไม่ทำร้ายประชาชน ไม่ทุจริตคอร์รัปชัน ไม่มักมากในกามคุณ (2) การทำกุศลให้ถึงพร้อม (สมาธิ) ที่มาจากวจีกรรม เป็นสิทธิและเสรีภาพทางการเมืองด้านการสื่อสาร ในระดับบุคคลเรียกว่าการสื่อสารทางการเมือง และในระดับสังคม เรียกว่าการสื่อสารจากสื่อมวลชน ได้แก่ ไม่พูดเท็จ ไม่พูดส่อเสียด ไม่พูดคำหยาบ ไม่พูดเพ้อเจ้อ และ (3) การทำจิตของตนให้ผ่องแผ้ว (ปัญญา) ที่มาจากมโนกรรม เป็นสิทธิและเสรีภาพทางการเมืองด้านความคิด ในระดับบุคคลเรียกว่าอุดมการณ์ทางการเมือง และในระดับสังคมเรียกว่านโยบายสาธารณะ ได้แก่ ไม่คิดอยากได้ของคนอื่น ไม่คิดร้ายต่อคนอื่น มีความคิดที่ซื่อตรง

สิทธิและเสรีภาพทางการเมืองตามแนวพระพุทธศาสนาทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านกายกรรม ด้านวจีกรรม และด้านมโนกรรมจะต้องมีหลักการอันเป็นหัวใจสำคัญ เพื่อเข้าถึงจุดมุ่งหมายของ พระพุทธศาสนาเรียกว่า หลักการ 3 อันเป็นการสรุปขบยอดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอันเป็นแนวทางที่บุคคลพึงปฏิบัติในเรื่องสิทธิและเสรีภาพทางการเมือง ได้แก่ การไม่ทำบาปทั้งปวง (ศีล) การทำกุศลให้ถึงพร้อม (สมาธิ) และการทำจิตของตนให้ผ่องแผ้ว (ปัญญา) ทั้งหมดต้องปฏิบัติไปพร้อมกัน กับอุดมการณ์ 4 ของพระพุทธศาสนา ได้แก่ ความอดทนอดกลั้นเป็นสิ่งที่บุคคลยึดถือ และเป็นสิ่งที่ต้องใช้เมื่อประสบกับสิ่งที่ไม่ชอบใจทุกอย่างที่ต้องเจอในชีวิต การมุ่งให้ถึงประโยชน์สุขของประชาชนเป็นเป้าหมายหลัก ไม่พึงทำผู้อื่นให้ลำบากด้วยการเบียดเบียนทำความทุกข์กายหรือทุกข์ทางใจไม่ว่าจะในกรณีใด ๆ และเป็นผู้มีจิตใจสงบจากอกุศลวิตกทั้งหลายมีความ โลภ โกรธ หลง โดยมีวิธีการเพื่อจะได้เป็นไปในแนวทางเดียวกันและถูกต้องเป็นธรรม ด้วยวิธีการที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ใน โอวาทปาติโมกข์ 6 ประการ ได้แก่ การไม่กล่าวร้าย (อนุปวาโท) คือการไม่กล่าวร้ายโจมตีดูถูกความเชื่อผู้อื่น การไม่ทำร้าย (อนุปฆาโต) คือการด้วยการไม่ใช้กำลังบังคับข่มขู่ด้วยวิธีการต่าง ๆ ความสำรวมในพระปาฏิโมกข์ (ปาติโมกฺเข จ สงฺวรโ) คือต้องรักษาความประพฤติให้ห่างไกลเลื่อมใส ความเป็นผู้รู้จักประมาณในการบริโภค (มตตณฺยุตา จ ภตตสฺมิ) คือการเสพปัจจัยสี่อย่างรู้ประมาณพอเพียง การอยู่อย่างสงบ (ปนตณฺจ สยนาสนํ) คือการทำงานทาง ต้องสันโดษไม่เห็นแก่หมู่คณะ และความเพียรในอธิจิต คือความหมั่นประกอบกุศลและการพัฒนาจิตใจอยู่เสมอ โดยมีประเด็นที่จะนำมาอภิปรายผลไว้ 3 ประเด็น

ประเด็นที่ 1 หลักกาลามสูตรเป็นหลักการในการพิจารณาตัดสินใจ เป็นหลักพื้นฐานของบุคคลที่จะต้องใช้ในการชีวิตประจำวัน เพราะการตัดสินใจจากความเชื่อจะแสดงออกมาทางการกระทำ แม้จะผ่านกาลเวลามาเนิ่นนาน ความคิด ความเชื่อและพฤติกรรมของสังคมไทย ยังมีความคิด ความเชื่อและพฤติกรรมที่คลุกเคล้า ผสมผสานอยู่กับกระบวนทรรศน์ ว่าหลักกาลามสูตรเป็นวิธีการวางท่าทีที่พระพุทธเจ้าทรงแนะนำให้ชาวกาลามชนรู้จักใช้สติปัญญาในการรับฟังเรื่องราวต่าง ๆ ที่ผ่านเข้ามา แล้วนำมาพิจารณาถึงเนื้อหาของเรื่องราว นั้น ๆ ว่า มีความสมเหตุสมผล มากน้อยเพียงใด ต้องพร้อมที่จะรับฟังด้วยใจที่เป็นกลาง มิให้ใช้อคติ

ในการรับฟัง และไม่ด่วนตัดสินใจเชื่อ จนกว่าจะได้พิจารณาไตร่ตรองรอบด้านแล้วว่าดีหรือไม่ดีอย่างไร จึงค่อยตัดสินใจเชื่อ การที่มนุษย์หลงใหลในวัตถุนิยมหรือบริโภคนิยมจนตกเป็นทาสของวัตถุ เป็นปัญหาที่เกิดจากความเชื่อว่า ความสุขของมนุษย์ขึ้นอยู่กับวัตถุ หรือถือเอาการมีวัตถุหรือการครอบครองวัตถุเป็นฐานในการมีความสุข แล้วพากันปฏิเสธสิ่งอื่น ๆ เช่น ปฏิเสธศาสนา ทำให้ชีวิตขาดสมดุล ขาดความพอดี มนุษย์จึงแสวงหาแต่วัตถุมาปรนเปรอตนเอง ทำทุกอย่างเพื่อให้ได้เงินมา โดยสรุปว่าพลังของความเชื่อ พลังของความรู้ และพลังของเหตุผล ทั้ง 3 ประการนี้นำไปสู่พลังของสังคมหลังนวยุค ช่วยให้มีมนุษย์มีคุณภาพชีวิตที่ดีที่พึงประสงค์ อันเหมาะสมกับยุคสมัยที่รวมเอาพลังต่าง ๆ ในสังคม มาขับเคลื่อนสังคมหลังนวยุคให้แผ่กระจายออกไปทุกทิศทุกทาง

ประเด็นที่ 2 เรื่องกรรม กุศลกรรม คือ กรรม 3 เป็นการกระทำของบุคคลนั้นที่มาจากความเชื่อ และแสดงออกทางกายเรียกว่า สติและเสรีภาพในกระทำ ทางวาจาเรียกว่า สติและเสรีภาพในการพูด และทางใจเรียกว่า สติและเสรีภาพทางปัญญา ส่วนกุศลกรรมบถ 10 เป็นกรรมดีในทางพระพุทธศาสนาที่แสดงทางกาย 3 ทางวาจา 4 และทางใจ 3 ซึ่งกรรมแต่ละหมวดก็มีหน้าที่ มีลำดับและมีระยะเวลาในการให้ผลที่ชัดเจน เปรียบเหมือนการปลูกต้นไม้ที่กว่าต้นไม้ชนิดนั้น ๆ ที่ปลูกขึ้นมาจะเจริญเติบโตขึ้นมาให้ร่มเงา แผ่กิ่งก้านสาขาได้นั้นต้องใช้เวลาในการเจริญเติบโตเป็นเดือนเป็นปี กรรมก็เช่นกัน มีหน้าที่ในการให้ผลแก่บุคคลที่กระทำกุศลกรรมหรือกุศลกรรมให้ได้รับทุกข์หรือสุขอย่างแน่นอน ดังนั้น ความรู้เข้าใจกฎแห่งกรรมสามารถอยู่ร่วมกันตามกฎระเบียบของสังคม และการกระทำในสิ่งที่ดีและไม่ดี สามารถนำไปประพฤติปฏิบัติในการดำเนินชีวิตในสังคมยุคปัจจุบันตามหลักคำสอนในพุทธปรัชญาเถรวาทว่า ผู้ทำกรรมแล้วต้องได้รับผลของกรรมทั้งกุศลกรรมและกุศลกรรม กรรมเป็นการกระทำทาง กาย วาจา ใจ ทั้งทางดีและไม่ดีที่ประกอบด้วยเจตนา และกฎแห่งกรรมคือผลของการกระทำของมนุษย์ หรือผลของการกระทำที่ ประกอบจากเจตนา และกฎแห่งกรรมมีอิทธิพลต่อสังคมไทยหลายด้านคือ ความเชื่อกรรม หลักคำสอนเรื่องกรรม พฤติกรรมการดำเนินวิถีชีวิตระดับครอบครัว ระดับสังคมชนบทธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ เป็นจริยศาสตร์ร่วมสมัย และเหมาะสมกับยุคสมัย หลักอริยมรรคมีองค์ 8 เป็นบรรทัดฐานในการแสดงกฎแห่งกรรมเพื่อจะได้ปฏิบัติดีละเว้นอกุศล การใช้ชีวิตอยู่ในสังคมถือว่าเป็นพันธกรณีของมนุษย์ที่มีต่อกันในฐานะที่มนุษย์เป็นสัตว์สังคม การกระทำตามหน้าที่โดยมุ่งประโยชน์ตนเองและผู้อื่นเป็นสำคัญนั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้องที่สุด เพราะการปฏิบัติหน้าที่ของแต่ละฝ่ายจะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่งความถูกต้องเสียสละ เพื่ออ้างไว้ซึ่งความดีงาม และหน้าที่ของแต่ละฝ่ายจะต้องเกื้อกูลแก่สัตว์โลกทั้งมวล ใช้หลักธรรมเกี่ยวกับเรื่องกรรม ที่เป็นเหตุและผลของการกระทำกุศลกรรมกับอกุศลกรรมเป็นตัวกำหนดพื้นฐานในการปฏิบัติต่อกัน ให้บุคคลหนักแน่นในเหตุผล รับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง ไม่ตัดสินบุคคลด้วยชาติชั้นวรรณะ แต่ตัดสินที่กรรมคือการกระทำ ทำให้เข้าใจเรื่องกรรมได้อย่างถูกต้อง

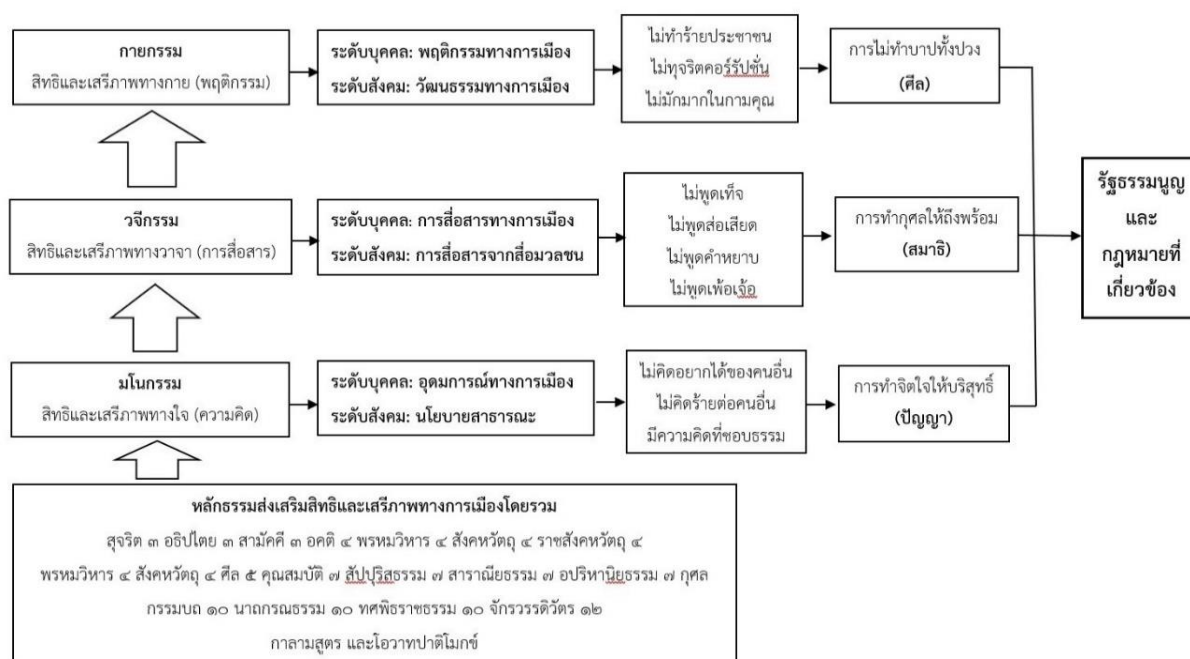
ประเด็นที่ 3 โฉวาท 3 ในโฉวาทปาติโมกข์ หลักการในทางพระพุทธศาสนาที่เป็นสติและเสรีภาพทางการเมือง ได้แก่ 1) การไม่ทำบาปทั้งปวง (ศีล) ที่มาจากกายกรรมที่เป็นสติและเสรีภาพทางการเมืองด้านพฤติกรรม ในระดับบุคคลเรียกว่าพฤติกรรมทางการเมือง และ ในระดับสังคมเรียกว่าวัฒนธรรมทางการเมืองจะต้องมีหลักการการไม่ทำบาปทั้งปวง ประกอบด้วย การไม่เบียดเบียนผู้อื่น การไม่ลักขโมยทรัพย์สินของผู้อื่น

และการไม่แย่งชิงของรักของผู้อื่น เรียกว่า สิทธิและเสรีภาพในกระทำ 2) การทำกุศลให้ถึงพร้อม (สมาธิ) ที่มาจากกิจกรรมที่เป็นสิทธิและเสรีภาพทางการเมืองด้านการสื่อสาร ในระดับบุคคลเรียกว่าการสื่อสารทางการเมือง และ ในระดับสังคมเรียกว่าการสื่อสารจากสื่อมวลชน ประกอบด้วย การพูดความจริง การพูดในทางส่งเสริม การพูดคำไพเราะสุภาพ และการพูดแต่เรื่องที่มีประโยชน์ เรียกว่า สิทธิและเสรีภาพในการพูด และ 3) การทำจิตของตนให้ผ่องแผ้ว (ปัญญา) ที่มาจากมโนกรรมกรรมที่เป็นสิทธิและเสรีภาพด้านความรู้ ในระดับบุคคลเรียกว่าอุดมการณ์ทางการเมือง และในระดับสังคมเรียกว่านโยบายสาธารณะ ประกอบด้วย การพอใจในสิ่งของที่ได้มาถูกต้อง มีเมตตาต่อผู้อื่น ไม่คิดร้ายต่อใคร และการเห็นชอบตามทำนองคลองธรรม เรียกว่า สิทธิและเสรีภาพทางปัญญา การปกครองโดยธรรมวินัย พระพุทธองค์ทรงบัญญัติสิกขาบทเพื่อประโยชน์แก่ตัวบุคคล เพื่อประโยชน์แก่สงฆ์หรือส่วนรวม เพื่อประโยชน์แก่ชีวิตมนุษย เพื่อประโยชน์แก่ประชาชนทั่วไปที่เป็นสังคมใหญ่ และเพื่อประโยชน์แก่ตัวพระศาสนา

องค์ความรู้วิจัย

การศึกษาการวิจัยเรื่องสิทธิและเสรีภาพทางการเมืองวิเคราะห์ตามแนวพระพุทธศาสนาในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์สิทธิและเสรีภาพทางการเมืองตามแนวคิดทั่วไป เพื่อศึกษาวิเคราะห์สิทธิและเสรีภาพทางการเมืองตามแนวพระพุทธศาสนา และเพื่อนำเสนอสิทธิและเสรีภาพทางการเมืองที่เหมาะสมในการนำมาประยุกต์ใช้ในสังคมไทย ได้องค์ความรู้จากการวิจัย ดังปรากฏรายละเอียดผังแผนภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 แสดงหลักการและวิธีการส่งเสริมสิทธิและเสรีภาพทางการเมืองตามแนวพระพุทธศาสนา

หลักการและวิธีการส่งเสริมสิทธิและเสรีภาพทางการเมืองตามแนวพระพุทธศาสนา นำไปสู่สิทธิและเสรีภาพทางการเมืองที่เหมาะสมในการนำมาประยุกต์ใช้ในสังคมไทย พฤติกรรมที่บุคคลต้องกระทำใน

ชีวิตประจำวัน ขึ้นอยู่กับความเชื่อพื้นฐานของบุคคลนั้น ซึ่งในเรื่องสิทธิและเสรีภาพทางการเมือง บุคคลย่อมมีความเชื่อและการกระทำที่แตกต่างกันไป หลักการและวิธีการส่งเสริมสิทธิและเสรีภาพทางการเมืองตามแนวพระพุทธศาสนา มีหลักกาลามสูตร เป็นหลักการให้ใช้ในการตัดสินใจ 10 ประการ การตัดสินใจเชื่อจะแสดงออกมาทางการกระทำในทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า กรรม 3 อัน ดังนั้นเมื่อกล่าวถึงสิทธิและเสรีภาพทางการเมือง กรรม 3 จึงประกอบด้วย (1) กายกรรม เป็นสิทธิและเสรีภาพแสดงออกทางกายเรียกว่าพฤติกรรมในระดับบุคคล เรียกว่าพฤติกรรมทางการเมือง และในระดับสังคมเรียกว่าวัฒนธรรมทางการเมือง (2) วาจากรรม เป็นสิทธิและเสรีภาพแสดงออกทางวาจาเรียกว่าการสื่อสารในระดับบุคคลเรียกว่าการสื่อสารทางการเมือง และในระดับสังคมเรียกว่าการสื่อสารจากสื่อมวลชน และ (3) มโนกรรมเป็นสิทธิและเสรีภาพ แสดงออกทางใจ เรียกว่าความรู้ในระดับบุคคลเรียกว่าอุดมการณ์ทางการเมือง และในระดับสังคมเรียกว่านโยบายสาธารณะ

สิทธิและเสรีภาพทางการเมืองที่เหมาะสมในการนำมาประยุกต์ใช้ในสังคมไทยจึงควรต้องอยู่ในหลักการ 3 ประการ ที่เป็นการกระทำตามหน้าที่ต่อตนเองและบุคคลอื่น ประกอบด้วย

1. การไม่ทำบาปทั้งปวง (ศีล) ที่มาจากกายกรรม เป็นสิทธิและเสรีภาพทางการเมืองด้านพฤติกรรม (กายกรรม) ในระดับบุคคลเรียกว่าพฤติกรรมทางการเมือง และในระดับสังคม ที่เรียกว่าวัฒนธรรมทางการเมือง จะต้องมียุทธศาสตร์การไม่ทำบาปทั้งปวง ได้แก่ ไม่ทำร้ายประชาชน ไม่ทุจริตคอร์รัปชัน ไม่มั่วสุมในกามคุณ

2. การทำกุศลให้ถึงพร้อม (สมาธิ) ที่มาจากวาจากรรม เป็นสิทธิและเสรีภาพทางการเมืองด้านการสื่อสาร (วาจากรรม) ในระดับบุคคลเรียกว่าการสื่อสารทางการเมือง และในระดับสังคม เรียกว่าการสื่อสารจากสื่อมวลชน ได้แก่ ไม่พูดเท็จ ไม่พูดส่อเสียด ไม่พูดคำหยาบ ไม่พูดเพ้อเจ้อ

3. การทำจิตของตนให้ผ่องแผ้ว (ปัญญา) ที่มาจากมโนกรรม เป็นสิทธิและเสรีภาพทางการเมืองด้านความคิด (มโนกรรม) ในระดับบุคคลเรียกว่าอุดมการณ์ทางการเมือง และในระดับสังคมเรียกว่านโยบายสาธารณะ ได้แก่ ไม่คิดอยากได้ของคนอื่น ไม่คิดร้ายต่อคนอื่น มีความคิดที่ชอบธรรม

สิทธิและเสรีภาพทางการเมืองตามแนวพระพุทธศาสนาทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านกายกรรม ด้านวาจากรรม และด้านมโนกรรมจะต้องมีหลักการอันเป็นหัวใจสำคัญ เพื่อเข้าถึงจุดมุ่งหมายของ พระพุทธศาสนาเรียกว่า หลักการ 3 อันเป็นการสรุปรวบยอดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอันเป็นแนวทางที่บุคคลพึงปฏิบัติในเรื่องสิทธิและเสรีภาพทางการเมือง ได้แก่ การไม่ทำบาปทั้งปวง (ศีล) การทำกุศลให้ถึงพร้อม (สมาธิ) และการทำจิตของตนให้ผ่องแผ้ว (ปัญญา) ทั้งหมดต้องปฏิบัติไปพร้อมกัน กับอุดมการณ์ 4 ของพระพุทธศาสนา ได้แก่ ความอดทนอดกลั้นเป็นสิ่งที่บุคคลยึดถือ และเป็นสิ่งที่ต้องใช้เมื่อประสบกับสิ่งที่ไม่ชอบใจทุกอย่างที่ต้องเจอในชีวิต การมุ่งให้ถึงประโยชน์สุขของประชาชนเป็นเป้าหมายหลัก ไม่พึงทำผู้อื่นให้ลำบากด้วยการเบียดเบียนทำความทุกข์กายหรือทุกข์ทางใจไม่ว่าจะในกรณีใด ๆ และเป็นผู้มีจิตใจสงบจากอกุศลวิตกทั้งหลายมีความ โลภ โกรธ หลง โดยมีวิธีการเพื่อจะได้เป็นไปในแนวทางเดียวกันและถูกต้องเป็นธรรม ด้วยวิธีการที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ใน โอวาทปาติโมกข์ 6 ประการ ได้แก่ อันประกอบด้วย การไม่กล่าวร้าย (อนุปวาโท) คือการไม่กล่าวร้ายโจมตีดูถูกความเชื่อผู้อื่น การไม่ทำร้าย (อนุปมาโท) คือการด้วยการไม่ใช้กำลังบังคับข่มขู่ด้วยวิธีการต่าง ๆ ความสำรวมในพระปาฏิโมกข์ (ปาติโมกฺเข จ สงวโร) คือต้องรักษาความประพฤติให้น่า

เลื่อมใส ความเป็นผู้รู้จักประมาณในการบริโภค (มตตญญตา จ ภตตสฺมี) คือการเสพปัจจัยอย่างรู้ประมาณ พอเพียง การอยู่อย่างสงบ (ปนตยจ สยนาสน) คือการทำงานทาง ต้องสันโดษไม่เห็นแก่หมู่คณะ และความเพียรในอริจิต คือการพัฒนาจิตใจให้ความหมั่นประกอบกุศลอยู่เสมอ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ

1.1 ทุกหน่วยงานควรมีกิจกรรมส่งเสริมบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจและให้ข้อมูลที่ถูกต้องในเรื่องสิทธิและเสรีภาพทางการเมืองตามแนวพระพุทธศาสนา อย่างต่อเนื่อง

1.2 ผู้บริหารต้องสนับสนุนทรัพยากรส่งเสริมกิจกรรมการอบรมหรือการสร้างพื้นที่เพื่อการเรียนรู้ร่วมกัน ในเรื่องสิทธิและเสรีภาพทางการเมืองตามแนวพระพุทธศาสนา การแชร์ข้อมูล

1.3 บุคคลควรเข้าร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง เพื่อมีความตระหนักรู้ เข้าใจและเข้าถึงข้อมูลที่ถูกต้อง ในเรื่องสิทธิและเสรีภาพทางการเมืองตามแนวพระพุทธศาสนา ต้องศึกษาและเข้าใจหลักธรรมพระพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้ง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการศึกษาในประชาชนถึงความเข้าใจสิทธิและเสรีภาพทางการเมือง ว่ามีความรู้และเข้าใจสิทธิและเสรีภาพทางการเมืองของตนและสังคมอย่างไร

2.2 ควรทำการศึกษาเรื่องสิทธิและเสรีภาพทางการเมือง ตามบริบทของประชาชนในสังคมที่มีเงื่อนไขแตกต่างกันในการเรียกร้องสิทธิและเสรีภาพทางการเมือง

2.3 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบกับศาสนาอื่น ๆ ในการประยุกต์ใช้หลักการและวิธีการส่งเสริมสิทธิและเสรีภาพทางการเมือง

บรรณานุกรม

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎก ฉบับภาษาไทย** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- กรมองค์การระหว่างประเทศ. (2551). **ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน**. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงการต่างประเทศ.
- ชาญชัย แสวงศักดิ์, (2560). **กฎหมายรัฐธรรมนูญแนวคิดและประสบการณ์ของต่างประเทศ**. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- บันเทิง พาพิจิตร. (2548). **การปกครองตามแนวพุทธศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- ปรีชา ช้างขวัญยืน. (2540). **วรรณคดีการเมืองของพระพุทธศาสนา**, คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: บริษัท สามัคคีสาส์น จำกัด.
- พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2531). **พระพุทธศาสนากับสิทธิมนุษยชน**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2532). **พุทธศาสนากับสังคมไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ มูลนิธิโกมลคีมทอง.
- พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตโต). (2557). **ธรรมราชา**. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พุทธทาสภิกขุ. (2531). **จนกว่าโลกจะมีสันติภาพ: สันติภาพของโลก (ธรรมโฆษณ์)**. กรุงเทพมหานคร: ธรรมทานมูลนิธิ.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต). (2561). **พุทธธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 50. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ เพ็ทแอนด์โฮม.
- Michael Curtis. (1981). **Great political theories**. New York: Avon Books.
- P.A. Payutto. (1994). **Buddhist Solution for the Twenty-first Century**. Bangkok: Buddhadhamma Foundution.